FORELDREMØTE
18. november 2026

Bård Olav Weider
Svein Sørlie Lund

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Innsjekk: Kan du gjøre to ting på en gang?

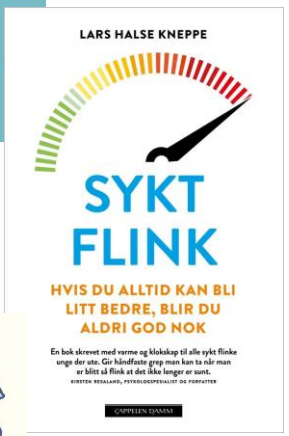
Psykolog Lars Halse Kneppe pleier å tipse våre elever om å plystre når de kjenner på stress og «angst».

Han har også en øvelse der de skal si alfabetet høyt, samtidig som de tegner tall med hendene i luften.

Hvor langt kommer du?

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Agenda for møtet:

- Praktisk om VG2
- Læringsmiljø/skolemiljø
- Hva vil det si å være studieforberedt?
- Læring – KI og vurdering
- Nye inntaksregler til høyere utdanning
- Spørsmål fra salen

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Praktisk om VG2

- Kun tre fag felles i «klassen» (KRØ, norsk og historie)
- 20 timer i uka med andre grupper (programfag)
- Annerledesuker i 49, 50, 51, 13, 14 og 15
- Eksamenstrekk skriftlig 28. April (eksamen 4.-21. mai)
- Eksamen muntlig/muntlig-praktisk 15. juni
- Dere mister tilgang når ungdommen deres blir 18 år

Tips: Spør ungdommen din om å se årsplanen

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Læringsmiljø/skolemiljø

- Elevundersøkelsen ble gjennomført i oktober (alle trinn)
- Undervisningsvurdering vil bli gjennomført på nyåret
- Økt fokus på klassemiljø også i VG2 og VG3
- Fokus på relasjon og relasjonskompetanse
  - elev – lærer
  - elev – elev
  - elev – seg selv
- Forskning peker på at relasjonene i skolen blir viktigere oppover i trinn

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Hva vil det si å være studieforberedt?

- Det finnes ikke en bestemt definisjon på hva det vil si å være studieforberedt
- Videregående skole står i spennet mellom å både skulle sørge for en myk overgang mellom USK og VGS og mellom VGS og UH-sektoren. Noen mener dette spennet har blitt uhåndterlig stort
- UH-sektoren peker på noen ting de mener mangler
- KI gjør alt litt vanskeligere

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Hva UH-sektoren ser at mangler

- Leseferdigheter
  - Kritisk lesning
  - Mengdelesning
  - Utholdenhet
- Skriveferdigheter (akademisk skriving)
  - Ta notater
  - Skrive sammendrag
  - Disponere en tekst og lage problemstilling
- Utholdenhet

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Eksempel på tekst fra lærebok i VG3 og artikkel elevene kan møte første høst som student. Er de forberedt?

Før du les

- Korleis vil du beskrive ditt eige talemål? Tenkeskriv i tre minutt.
- Kjenner du nokon som snakkar veldig annleis enn deg? Kva kjenneteiknar dette talemålet?
- Kva er den største forskjellen mellom ditt talemål og talemålet til dine foresette?

Språk, kultur og identitet

Foler du at du høyrer heime der du bur? I romanen *Tante Ulrikkes vei* av Zeshan Shakar møter vi to gutar som bur på Stovner, den gatesmarte Jamal og den skolefliinke Mo. Jamal snakkar det vi på fagspråk kallar *multietnolekt*, slik mange unge på austkanten i Oslo gjer: «Han eine karen prøvde å gi oss blikk og sånn når vi var på skolegården første dagen. Vi bare giddie han blikk tilbake og da han backa liksom». Mo snakkar og skriv korrekt norsk og ønsker seg bort frå Stovner. «En flukt

uten føtter, gjennom hundrevis av dagdrømmer». Han ønsker seg ein god jobb med høg lønn, slik foreldra hans har innprenta han. Talespråket til desse to gutane er noko meir enn ein måte å kommunisere på – det er ein del av identiteten deira.

Talemål, sosiolekt, etnolekt og dialekt

Desse omgrepa er nyttige å ha med når vi skal utforske talemålsfeltet:

Talemål	eit samleomgrep for alle måtar å snakke på
Sosiolekt	eit talemål som er påverka av sosiale faktorar, som gruppetilhøyrsle, økonomi, alder, interesser og liknande
Multietnolekt	eit talemål som er prega av språktrekk frå fleire ulike språk
Dialekt	ein geografisk avgrensa variant av eit språk, som bergensdialekta

Sosiolekt

Sosiale faktorar, som yrke, alder og interesser, påverkar måten vi snakkar på. Dette kallar vi sosiolekt. Den seier ofte noko om kor du høyrer heime sosialt, eller kor du ønsker å høyre heime.

Tidlegare fann ein tydelege sosiolektiske skilnader i byane: eit arbeidarklassetalemål og eit talemål for dei høgare samfunnsklassene. I Oslo kalla ein det gjerne austkantmål og vestkantmål, ettersom geografien også spegla dei sosioøkonomiske forskjellane i byen. Dette viser at det var liten kontakt mellom dei sosiale gruppene på denne tida. I dag er situasjonen annleis. Nyare granskingar frå Oslo viser at språkforskjellane i byen er mykje mindre enn før, og det er vestkantmålet som vinn terreng. For eksempel er det færre som bruker hokjønn/a-endingar, og enkeltord som «vårs» erstattast av «oss».

Multietnolekt

I starten på kapitlet blei vi presentert for nokre eksempel frå romanen *Tante Ulrikkes vei* (2017), ein oppvekstroman frå Stovner der fleire av personane snakkar med det vi kan kalle ein *multietnolektisk stil*.

Sprogholdninger i center og periferi

Malene Monka, Marie Maegaard & Nicolai Pharao

Københavns Universitet

Abstract

Artiklen præsenterer resultaterne af en undersøgelse af underbevidste sprogholdninger til lokale, regionale og københavnske stemmeprøver i en mindre by og et lokalt center i Sønderjylland og Nordjylland. Resultaterne er vidt forskellige. I Nordjylland er der ikke store forskelle mellem vurderingerne i center og periferi, her er sprogbrugen ikke vigtig for vurderingerne, til gengæld vurderes drengestemmer konsekvent mere positivt end pigestemmer. I Sønderjylland vurderes de lokale, dialekttalende stemmer positivt i den mindre by, imens de københavnske stemmer opvurderes i det lokale center. Resultaterne tolkes inden for rammerne af *sociolinguistic change* (Coupland 2009) og ses som en afspejling af forskelligartede samfundsudviklinger, der har medført forskellige grundlag for sproglig opmærksomhed og for brugen af lokal sprogbrug. Resultaterne gør det muligt at fremsætte hypoteser om, at regionale nordjyske træk formentlig vil blive brugt også i fremtiden, hvorimod sønderjysk dialekt brugt som umarkeret hverdagssprog formentlig ikke har nogen fremtid.

Nøgleord: sprogholdninger, center, periferi, dialekt, standardisering

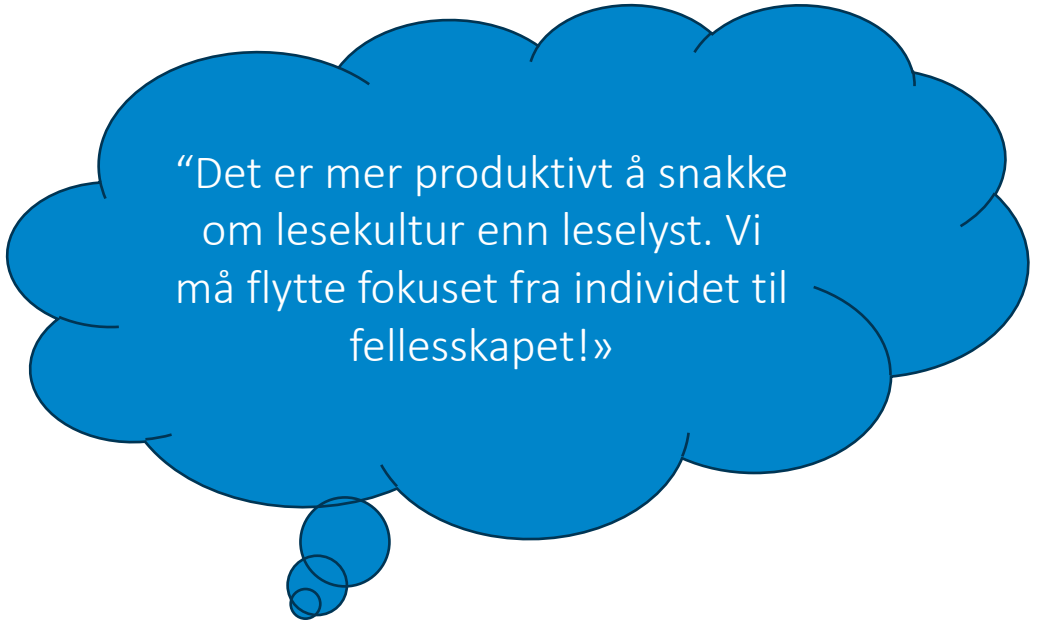
1. Indledning

I denne artikel undersøger vi sprogholdninger blandt unge i center og periferi i Nordjylland og Sønderjylland. Vi sammenligner resultater fra to nye undersøgelser af sprogholdninger i de lokale centre Aalborg og Aabenraa med to nyere studier fra to mindre byer i samme område (Maegaard & Quist 2018). På den måde kan vi for første gang undersøge forskelle og ligheder mellem center og periferi i samme dialektområde.

Sprogholdningsundersøgelser indtager en særlig position i dansk sociolingvistik, fordi de i de fleste tilfælde udføres i relation til studier af sprogforandring, særligt den udbredte spredning af københavnske træk til andre egne af landet med deraf følgende tab af lokale træk (Kristiansen 2009). Det er ikke usædvanligt, at undersøgelser af sprogforandring, herunder dialektnivellering, fokuserer på forandringernes relation til makrosociale kategorier som alder, køn og socioøkonomisk baggrund (fx Gregersen & Pedersen 1991). Andre undersøgelser fokuserer blikket på mindre enheder, fx praksisfællesskaber (Moore 2006; Quist 2009) eller sociale netværk (Sharma & Dodsworth 2020). Fælles for disse tilgange er, at subjektive faktorer som netop sprogholdninger ikke nødvendigvis inddrages som forklarende faktorer i de observerede forandringer. Faktisk har man siden Labov (1984) i mainstream (nordamerikansk) variationistisk sociolingvistik stort set udelukket subjektive faktorer som del af forklaringen på sprogforandringers udbredelse. Det skyldes i høj grad, at der ikke blev fundet nogen forskelle i de sprogholdninger, der blev målt med henholdsvis direkte og indirekte metoder. Et vigtigt skel både i den socialpsykologiske og sociolingvistiske tilgang til sprogholdningsstudier er netop forskellen mellem eksplicitte og implicitte sprogholdninger (i dansk tradition ofte omtalt som bevidste og underbevidste sprogholdninger). Det er de

Hvordan vi jobber med dette på Nadderud

- Lærebøker i papir
- Alle lærere er leselærere
- Bruker tid på å lese lengre tekster på skolen
- Aktiv bruk av biblioteket
- Lengre skriveøkter (halve og hele dager)
- Skriving på tvers av fag

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

KI og læring

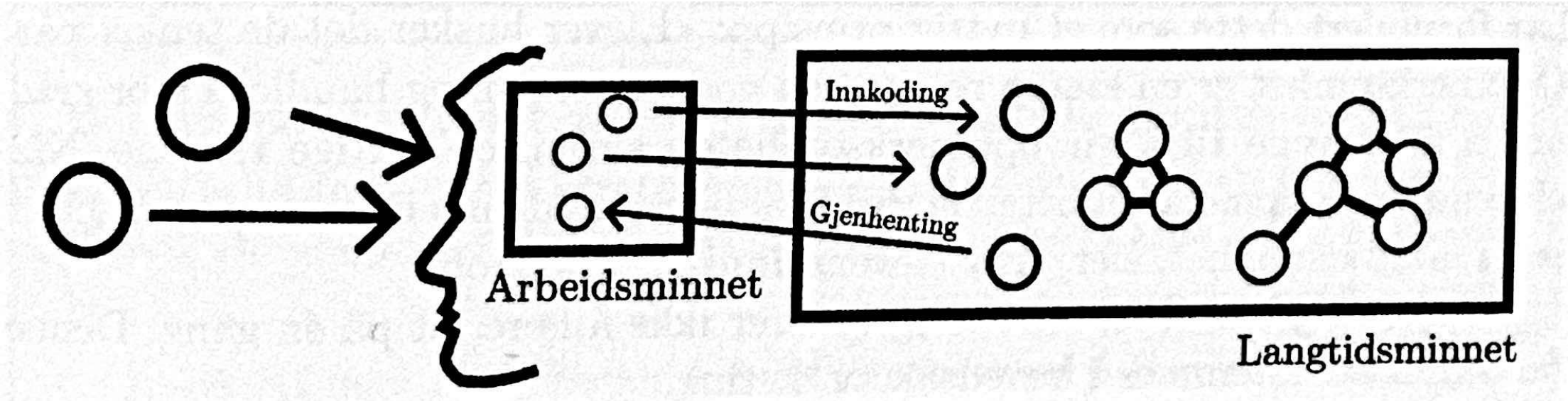
For å forstå hvordan kunstig intelligens kan påvirke elevenes læring, tar vi utgangspunkt i noen forenklede modeller fra kognitiv læringspsykologi.

Modellene illustrerer hvordan vi bearbeider og lagrer informasjon, hvordan forkunnskaper hjelper oss å forstå nytt stoff, og hvilken betydning elevenes egen mentale aktivitet har for læring.

Dette gir et grunnlag for å diskutere når KI kan støtte læringsprosessen, og når teknologien kan overta arbeid eleven trenger å gjøre selv.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

En forenklet modell av hvordan vi lærer

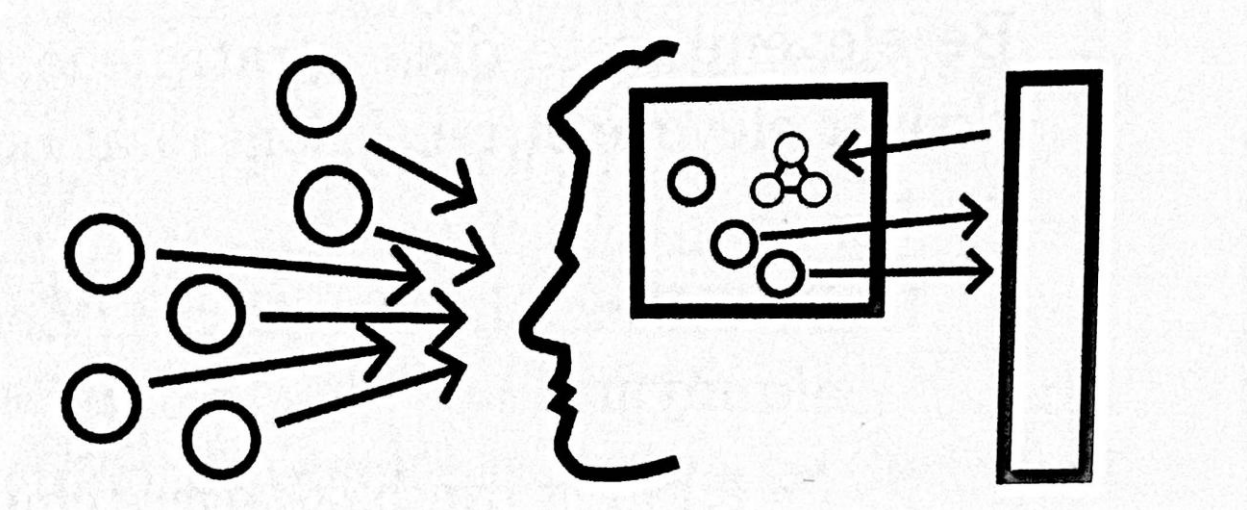

Når vi møter ny informasjon, må vi rette oppmerksomheten mot den og bearbeide den i arbeidsminnet.
Arbeidsminnet har begrenset kapasitet. Gjennom innkoding kan ny informasjon lagres i langtidsminnet.
Når vi henter frem kunnskap vi allerede har, kan vi bruke den til å forstå og bearbeide ny informasjon.
Læring handler derfor ikke bare om å motta informasjon, men om å bearbeide den aktivt.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Kilde: Skogvoll & Haraldsrud, *Lære med KI*. Figur 5.2, s. 69

Hvorfor er det lettere å lære når vi kan noe fra før?

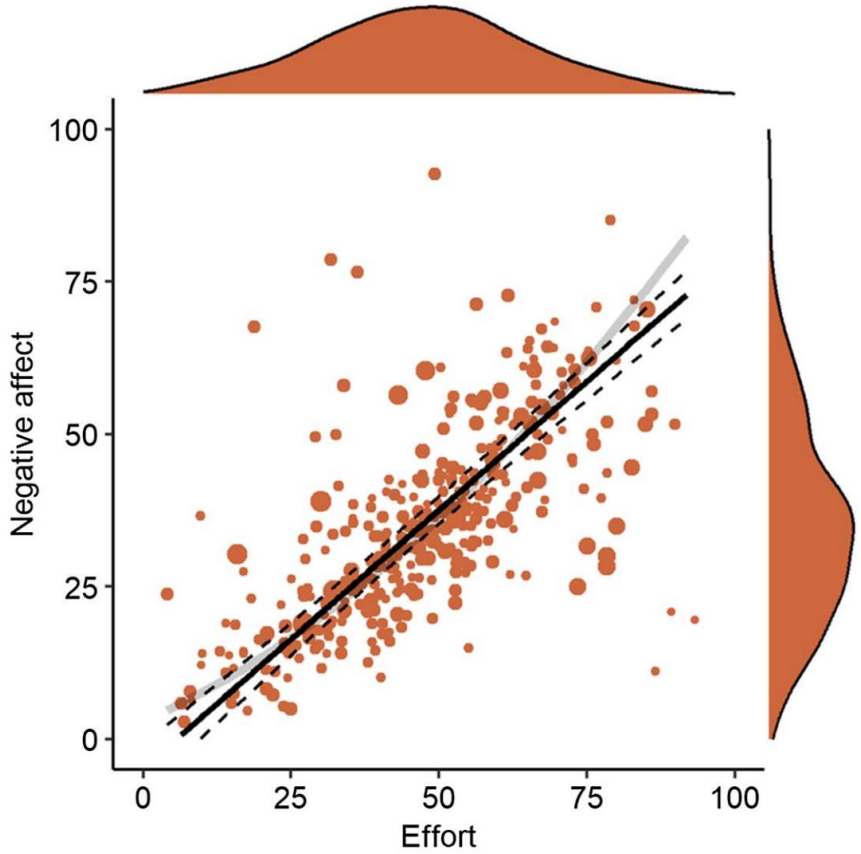

Arbeidsminnet har begrenset kapasitet, men forkunnskaper gjør at vi kan bruke kapasiteten mer effektivt.
Når vi henter frem kunnskap fra langtidsminnet, kan vi gruppere flere opplysninger i meningsfulle enheter.
Jo mer relevant kunnskap vi har fra før, desto lettere blir det å forstå og lære noe nytt.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Kilde: Skogvoll & Haraldsrud, *Lære med KI*. Figur 5.2b, s. 72

Hvorfor velger vi ofte den enkleste løsningen?

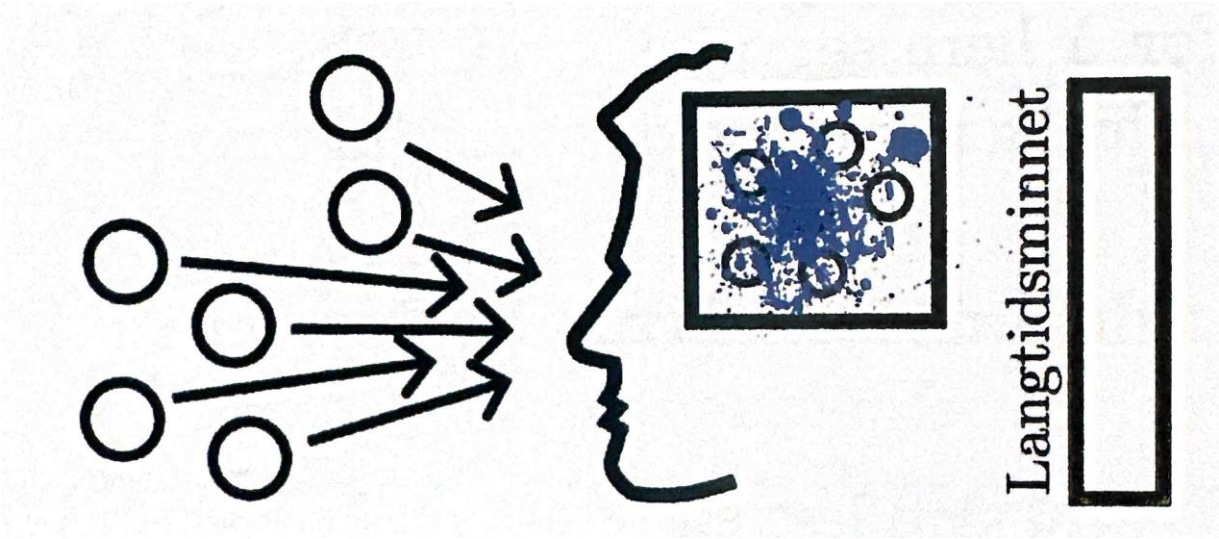
Forskning viser en sammenheng mellom mental anstrengelse og opplevelsen av ubehag: Jo mer krevende en oppgave oppleves, desto mer ubehag rapporteres i gjennomsnitt.

Dette kan bidra til å forklare hvorfor vi ofte fristes til å velge den enkleste løsningen, selv når det å tenke selv er viktig for læringen.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

David L, Vassena E, Bijleveld E. The unpleasantness of thinking: A meta-analytic review of the association between mental effort and negative affect. Psychol Bull. 2024 Sep;150(9):1070-1093. doi: 10.1037/bul0000443

Når arbeidsminnet blir overbelastet

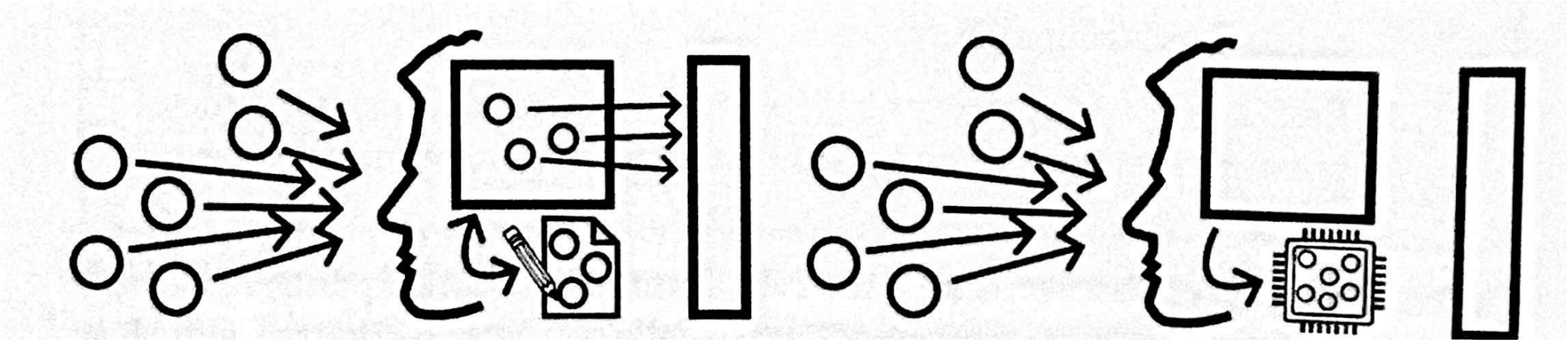
Når vi møter for mye ny eller uoversiktlig informasjon samtidig, kan arbeidsminnet bli overbelastet.

Da blir det vanskeligere å forstå og lære. Teknologi kan hjelpe oss med å strukturere informasjonen og gjøre oppgaven mer håndterbar.

Kilde: Skogvoll & Haraldsrud, *Lære med KI*. Figur 5.2, s. 72

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Når hjelper teknologien oss å lære, og når gjør den jobben for oss?

Hensiktsmessig avlastning
Teknologi frigjør kapasitet i arbeidsminnet, slik at vi kan konsentrere oss om å forstå og lære

Fullstendig avlastning
Teknologien overtar bearbeidingen. Vi får et resultat, men gjør ikke nødvendigvis læringsarbeidet selv.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Kilde: Skogvoll & Haraldsrud, *Lære med KI*. Figur 5.2c-d, s. 72

Vurdering (skolens satsningsområde 25-28)

Vurdering har to formål:

1. Vurdere for å rangere
2. Vurdere for å lære

Ifølge vurderingsforskriften skal vurdering være en integrert del av undervisningen, og eleven skal få vise kompetanse på flere og varierte måter. Hvordan gjør vi dette med KI?

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

KI i skolehverdagen

- Bevisstgjøring
- Utforske muligheter (og verktøy?)
- Ansvar for at KI støtter læring og ikke hemmer den
- Bruk av KI som en del av kompetansen
- VuKi-modellen (neste bilde) kan gi struktur i arbeidet med når og hvordan vi bruker KI i skolearbeidet

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

1	**UTEN KI**	Hensikten er at elevene skal vise kunnskaper og ferdigheter uten hjelp eller bruk av KI-verktøy. Vurderingen skal foregå i et miljø der KI ikke er mulig å ta i bruk. **Du skal ikke bruke KI i det hele tatt i løpet av vurderingsarbeidet. Du skal vise egne grunnleggende ferdigheter og kunnskaper.**
2	**KI I PLANLEGGING**	Hensikten er å bruke KI i forberedelses- og planleggingsfasen. KI kan brukes til i brainstorming/ idémyldring, forslag til disposisjoner, problemstillinger, utforske faglig innhold osv. Det KI genererte innholdet anvendes og videreutvikles av eleven(e) selv, på en selvstendig måte. **Du kan bruke KI til å planlegge, få og utvikle idéer til innhold, problemstillinger, utforske ulike temaer og lignende. Deretter bruker du forberedelsene videre i eget, selvstendig arbeid.**
3	**KI UNDERVEIS**	Hensikten er å bruke KI til å fullføre en oppgave, ved å gi tilbakemelding på innhold, språk, struktur og lignende, eller forbedre elevens arbeid gjennom å foreslå omskrivinger og andre endringer. Elevene er alltid ansvarlige for å kritisk vurdere forslagene og å kunne forklare valgene sine på en selvstendig måte. **Du kan bruke KI til å hjelpe deg med bestemte oppgaver for å fullføre arbeidet ditt. Du kan for eksempel få tilbakemelding på tekstutkast, eller få hjelp til å forbedre innhold og form. Du må selv kritisk vurdere hva du vil bruke og kunne forklare valgene dine for andre.**
4	**KI FOR FULLT**	Hensikten er at elevene kan velge å bruke KI i alle deler av oppgaven, for å oppnå ulike mål for vurderingen. Vurderingsarbeid på dette nivået, kan også innebære at man må bruke KI for å oppnå målene for oppgaven. **Du kan bruke KI så mye du ønsker, eller har fått beskjed om. Fokuser på å bruke KI på en hensiktsmessig måte og å vise at du kan ta kritiske og selvstendige valg for å oppnå gode resultater.**
5	**UTFORSKENDE KI**	Hensikten er å bruke KI på en kreativ og utforskende måte i for å løse problemer, utvikle nye løsninger eller produkter og lignende. Elever og lærere kan samarbeide om utforming av oppgaver og vurderinger som passer for denne type innovative måter å bruke KI på i faget. **Du skal bruke KI på kreative måter for å løse oppgaver og finne nye muligheter innenfor faget - gjerne i samarbeid med læreren din.**

CC BY NC SA

Perkins, Furze, Roe & MacVaugh (2024). The AI Assessment Scale - Bearbeidet og oversatt av Stine Brynildsen, HiØ (September 2024)

Nye regler for opptak til høyere utdanning

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Endringer fra 2027

- **23/5-regelen:** Kravet om 5 års praksis blir fjernet. Den nye regelen får navnet 23/6-regelen. Kravet til generell studiekompetanse etter 23/6-regelen blir fylte 23 år i opptaksåret og de seks studiekompetansefagene.
- **Særskilt vurdering:** Det vil ikke lengr være mulig å søke om særskilt vurdering.
- **Poenglikhet:** Dersom to søkere har like mange poeng skal det avgjøres ved loddtrekning hvem som skal få studieplassen, ikke alder som i dag.
- **Rangerende opptaksprøver:** Universiteter og høgskoler som ønsker kan ta i bruk rangerende opptaksprøver uten å søke Kunnskapsdepartementet.
- **Kjønnskvoter:** Universiteter og høgskoler kan søke om å innføre kjønnskvoter.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Endringer fra 2028

- **Førstegangsvitnemålskvoten:** Øvre aldersgrense endres fra 21 til 23 år og størrelsen på kvoten endres fra 50 til 65 prosent.
- **Realfagspoeng:** Tilleggspoeng for realfag halveres. Det betyr at alle programfag i realfag med et omfang på 140 timer gir 0,25 tilleggspoeng. Matematikk R2 og Fysikk 2 vil gi 0,5 tilleggspoeng. Det vil totalt bli gitt maks 2 realfagspoeng.
- Det blir **endringer i tilleggspoeng:**
  - **Poeng for militær førstegangstjeneste og siviltjeneste** halveres fra 2 til 1 poeng
  - **Poeng for alder, høyere utdanning, fagskole og folkehøgskole** fjernes
  - **Poeng for fremmedspråk (språkpoeng) og naturbruk** fjernes.
  - **Kjønnspoeng** fjernes.

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

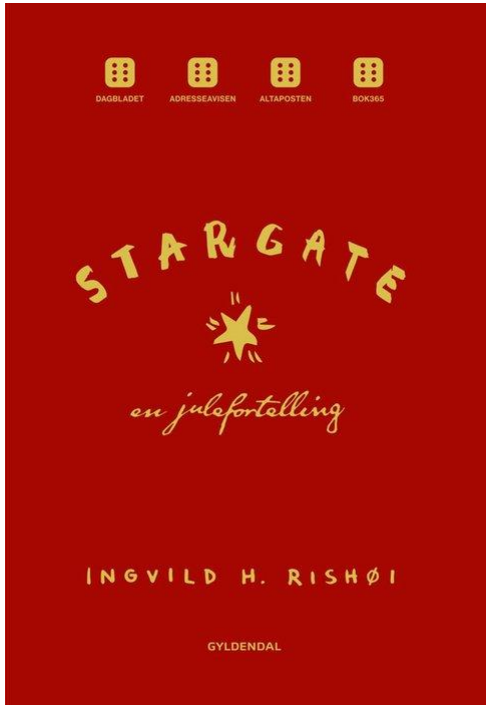
En liten (jule)utfordring:

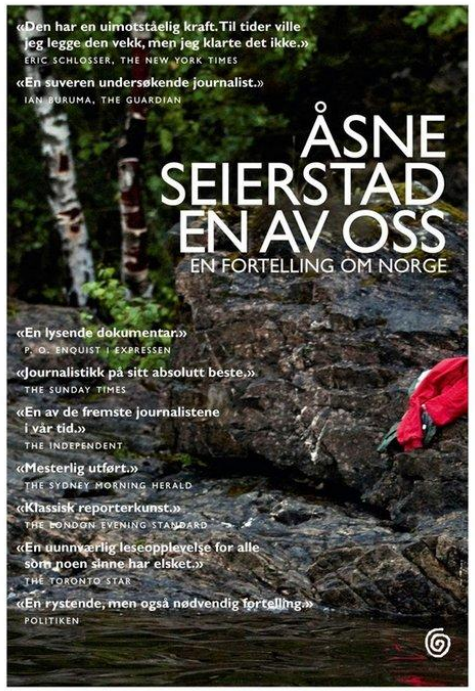
Hva med å lese den samme boka som ungdommen din i julen?

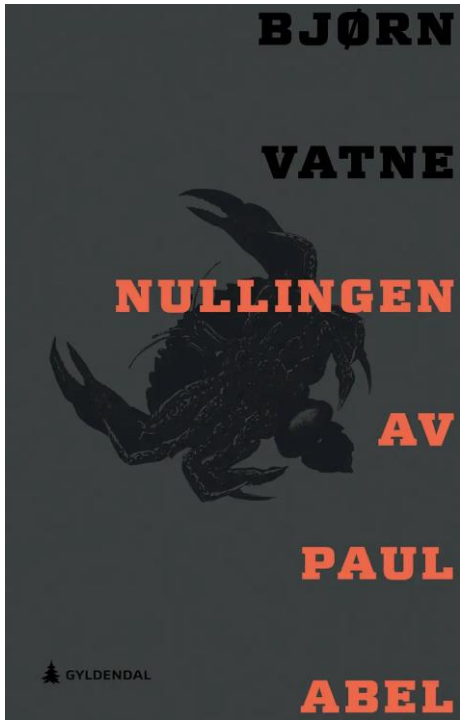
Bli enige om en bok dere begge har lyst til å lese. Dere trenger ikke lese den sammen, men dere kan dele leseopplevelsen og snakke om det dere har lest.

Målet er ikke å gjøre lesingen til enda en skoleoppgave, men å skape leselyst og gode samtaler.

Tre boktips fra skolebibliotekar, Åsne Hestnes:

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE

Spørsmål?

(som er relevante for alle i salen!)

NADDERUD
VIDEREGÅENDE SKOLE